

Posudek na bakalářskou práci
Vesely Kráštevové
Imperfektum v bulharštině a jeho ekvivalence v češtině
(ÚBS FF UK 2008)

ã

Bakalářská práce Vesely Kráštevové se zabývá velmi aktuálním tématem asymetrie gramatické struktury v blíže příbuzných jazycích a jejích důsledků na překladovou ekvivalenci. Problematika češtiny a bulharštiny z tohoto hlediska je předmětem nečetných prací, zejména S. Ivančeva, J. Byčvarova, L. Uhlířové, S. Heřmana. Konfrontativní výzkumy se rozvíjejí v bulharské slavistice velmi intenzivně zejména v kontextu bulharsko – polském. Otázkou imperfekta se v česko – bulharském kontextu takto podrobně dosud nikdo nezabýval.

Vesela Kráštevová zahajuje svou práci velmi podrobnou analýzou místa imperfekta v systému bulharských časů. Kategorie slovesného času v bulharštině nemá doposud jednotný, jednoznačně a všeobecně přijímaný výklad. Kráštevová vychází z tradičního modelu devíti časů, v němž se však podle I. Kucarova promítají tři kategorie – času, akčnosti / rezultativnosti a taxis. Diplomanta prokázala jednoznačně schopnost se v této velmi složité materii dobře orientovat a první kapitola její práce je přesvědčivou, logickou a přitom stručnou analýzou jak celého systému, tak imperfekta samotného. Diplomantka pracuje se všemi klíčovými pracemi a autory (P. Pašov, V. Stankov, I. Kucarov, G. Gerdzikov a další). Dobře vystihuje podstatu různých názorů.

Popis imperfekta je výstižný, pro textovou analýzu však ne zcela dostatečně pracuje s problematikou třetí konjugace, v níž imperfektum se ve čtyřech ze šesti tvarů (1. sg, 1., 2., 3. pl.) neliší od aoristu. Vidové tendence (aorist především od sloves dokonavých, imperfektum od sloves nedokonavých) je popsána v odborné literatuře jen částečně, významová specifika pak nejsou zohledněna v třetí materiálové kapitole. Autorka shromáždila velmi významný soubor možných významů imperfekta, při analýze svého materiálu však s tímto podrobným členěním nepochybně nepochybně.

Popis českého temporálního systému, je, zcela přirozeně, daleko jednodušší. Z výkladu je zřejmé, nakolik je slovesný vid pro český slovesný systém důležitější (gramatikalizovanější) než pro bulharský.

Této části práce lze vyčítat slohovou nevytříbenost (včetně volby neterminologických pojmenování pro pojmy, které mají v české mluvnické tradici své termíny - *aoristní morfém*, *imperfektní morfém*, *následovnost*, s. 8, *imperfektní kmen*, s. 10), ba i prohřešky proti spisovné češtině (zejména na morfologické syntaktické rovině: *každé graméma*, s. 8, *imperfektní a aoristní kmeny mají jeden stejný tvar*, 10, *nemá formální (morfologický) ukazatele*, s. 13 aj.). Část viny padá i na mě, neboť jsem nedodala včas své poznámky k českému překladu původně bulharského textu, ačkoli jsem text dostala dostatečně včas. (Důvodem je to, že jsem netušila, že termín na odevzdání práce na ÚBS je již v polovině srpna). Diplomantka si je těchto nedostatků vědoma. Navrhuji, aby pro obhajobu připravila výklad netradičně zaváděných termínů či míst, která nejsou kvůli tomu zcela jasná např. *Děje u imperfekta probíhají současně jeden za druhým*, s. 12).

Druhou kapitolu věnuje V. Krášteřová problematice překladové ekvivalence. Tato část práce je opět zaměřena teoreticky, tvoří druhé nezbytné východisko pro zpracování materiálu. Autorka vychází zejména z prací J. Levého a M. Hrdličky a B. Ilka. Od zcela teoretických otázek o podstatě překladu z hlediska komunikace, o fázích procesu překladu z hlediska psychologie a vývojových tendencích v překladu přechází k teorii ekvivalence, již považují pro cíl práce za dobře zvolenou metodologii včetně používaných zdrojů (Ilek, V. N. Komissarov). Ekvivalenci spojuje náležitě se stylovou diferenciací jednotlivých jazyků a s problémy, které vznikají při asymetrii mezi jazykem výchozím a cílovým. Dospívá k nezbytnosti využívání výzkumů konfrontativní mluvnice. Čímž sklene obě první kapitoly. Z hlediska cíle práce hodnotím také tuto část práce velmi kladně. Autorka vystihle potřebné nuance, z nichž mohla vyjít při analýze materiálu.

Za průkopnické v hodnocené práci považuji využití paralelního česko – bulharského korpusu. Ten prozatím zdaleka není ve fázi vhodné pro badatelské použití, ale pro zvolené téma poskytuje materiál více než dostatečný (1688 příkladů), jakož i nástroj vhodný pro výchozí vyřídění materiálu. Analýza materiálu představuje více než polovinu celé práce, což je poměr u studentů opravdu nebývalý. Práce s materiálem byla nesmírně náročná a zdlouhavá, nijak autorce nevyčítám, že z materiálu nevyčerpala všechno, co je v něm skryto.

Autorka přesně vystihuje možná omezení platnosti jejích závěrů vzhledem k rozsahu a struktuře korpusu. Paralelní překlady z neslovanských jazyků dotvrzují tendence vyvozené z bulharsko – českého srovnání. Diplomantka se mohla pokusit o zobecnění sémantické analýzy bulharského imperfekta napříč kategorie osoby a čísla (materiál byl strukturován právě takto kvůli formální definici dotazu). Takto je hodnocení na škodu věci roztrženo, kdyby se k tomu V. Krášteřová odhodlala, mohla vyvodit velmi efektní frekvenční závěry i o samotném užívání imperfekta v bulharštině.

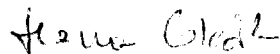
Konkrétní interpretace sémantiky je ve většině případů výstižná, někdy se však zaměřuje na jevy, které nejsou s podstatou zkoumaného jevu přímo spjaty - *Imperfektum představuje jednu z možností, Imperfektum je použito v rétorické otázce, Imperfektem je vyjádřena domněnka*. Jak je zřejmé, sváděla diplomantu zejména lexikální charakteristika sloves. Větné popisy významu zastírají shodné jevy a někdy pak vedou k tomu, že není možné z hodnocení vyčíst ony obecné tendence, o které v popisu bulharského imperfekta a jeho ekvivalentů v češtině mělo jít. Autorka sama se ale ve svém materiálu orientovala velmi dobře a vyvodila závěry přesné a konkrétní. V třídění českých ekvivalentů snad měla být důsledně uváděna celá gramatická informace o tvarech (a ne např. ... *překládá do češtiny dokonavým videm*, s. 44– kterého času?).

Autorka mohla více péče věnovat formální stránce práce. Především bylo možné práci výrazněji členit pomocí mezititulků (**Imperfektum a prézens, Imperfektum a aorist, Imperfektum a modální významy** apod.) a používáním různých stylů písma (např. zvýrazněním analyzovaného tvaru v příkladech, které mají formu celé věty, důsledné označování příkladů kurzívou aj.), lépe zpracovat tabulky (třeba i frekvenční srovnání na s. 72 by bylo daleko efektnější ve formě tabulky). Neopraveny zůstaly některé překlepy (jen namátkou Kucerov / Kucarov), Dimo / Dimov). V analytických

kapitolách měly asi být seřazeny oba jazyky podle logiky překladu – od jazyka výchozího k cílovému (efektem by bylo lepší orientace a větší pohodlí čtenáře).

Přes uvedené výhrady hodnotím velmi vysoce množství i kvalitu práce, kterou V. Krástevová svému bakalářskému projektu věnovala, a její výsledky hodnotím velmi kladně. Mé hodnocení se pohybuje mezi stupněm výborně a velmi dobře, bude záležet na tom, jak se připraví na obhajobu a jak se jí zhostí.

V Praze dne 7.9.2008

Prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc.,
školitelka